

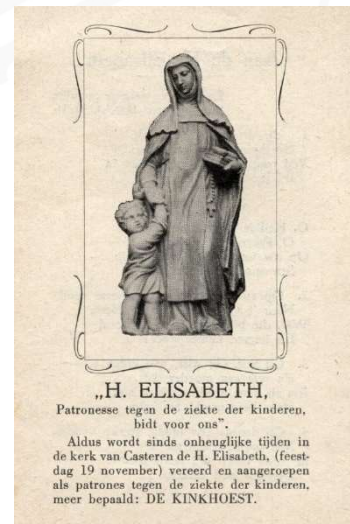
Heemkundekring Pladella Villa

Nieuwsbrief 2023-7

Het spits wordt deze keer afgebeten door een straatnaam, een straatnaam, een toneelstuk en een tentoonstelling, allemaal gewijd aan een heilige. De straatnaam is de **Elisabethstraat in Casteren**.

De Elisabethstraat ligt tussen de Zandstraat en de Willibrordusstraat. De straat is aangelegd rond 1970 en dankt zijn naam aan de heilige Elisabeth van Hongarije, die in Casteren al in de 18^e eeuw wordt aanbeden en vereerd. Sinds 1907, na een door pastoor Van den Boer ingezet publiciteitsoffensief, wordt haar hulp ingeroepen bij kinkhoest,

een toen veel voorkomende kinderziekte. Het hele jaar door was er in de kerk wijwater te krijgen. De campagne van de pastoor leidde tot een grote toeloop van pelgrims en in de jaren daarna werden er regelmatig bedevaarten georganiseerd naar Casteren. Een echte topper onder de bedevaarten werd die naar de heilige Elisabeth evenwel niet. Oplevingen waren er in 1956 tijdens de Hongaarse opstand en in 1981, toen de 750^e sterfdag van de heilige werd herdacht.

Het is niet toevallig dat we deze straatnaam nu verklaren. Het heeft te maken met het openluchtspel *De Rebelse Roos* dat eind juni en begin juli in Casteren een aantal keren zal worden opgevoerd.

De rebelse roos

Het openluchtspel geeft het publiek een inkijkje in het korte maar roerige leven van Elisabeth von Thüringen (1207 - 1231), een van oorsprong Hongaarse prinses die maar 24 jaar oud werd. Ze leidde een bewogen leven in een tijd van kruistochten, veldslagen en een ander mensbeeld. Geïnspireerd door het voorbeeld van de heilige Franciscus van Assisi kwam ze op voor de armen en zieken. Zeer tegen het gevoelen van haar adellijke omgeving in, ontzegde ze zichzelf alle luxe en mooie spullen. Wát ze had, deelde ze met anderen. De overlevering wil dat de broden in haar schort veranderden in rode en witte rozen. Dit wordt ook wel het rozenwonder genoemd.

Heemkundekring Pladella Villa

In de voorstelling krijgt het publiek in grootse én kleine scènes te zien hoe het kind Elisabeth dartelt en blij is op de Wartburg. Ook maakt het kennis met de familie van Elisabeth en met de mensen van toen, met hun liefdes en hun tragiek. Het is een meeslepend verhaal dat zich weliswaar afspeelt in de 13e eeuw maar een boodschap bevat die vandaag de dag nog altijd actueel is: de boodschap van liefde en solidariteit, van aandacht en zorg voor anderen en bovenal, de boodschap van hoop. Elisabeth is van vroeger én van nu!

Tentoonstelling

De opvoering van het openluchtspel was tevens aanleiding voor de inrichting van een tentoonstelling in gemeenschapshuis Den Aord in Casteren. De opening was op 4 juni.

Het leven van Elisabeth was lang geleden al eens onderwerp van een Casters openluchtspel. In de jaren 1956 en 1961 werd het opgevoerd onder de titel *Deze roos verwelkt niet*, naar een script van auteur Jan Naaykens. Aan een aantal van de spelers van toen viel de eer te beurt de tentoonstelling te openen met het plaatsen van een rode roos in een vaas.

De tentoonstelling is verzorgd door enkele enthousiaste dames uit Casteren en met hulp van ons. Te zien zijn onder andere affiches en foto's van de oude opvoeringen, devotionalia rond de

heilige Elisabeth en een maquette van het oude decor. Mooie beelden in de kerk en in Den Aord maken het plaatje compleet.

Kempentv heeft verslag gedaan van de opening. De opname is deze week te zien op het TV-kanaal van de zender en op de website. De tentoonstelling is nog te zien tot 30 juni.

Heemkundekring Pladella Villa

Mariatoren

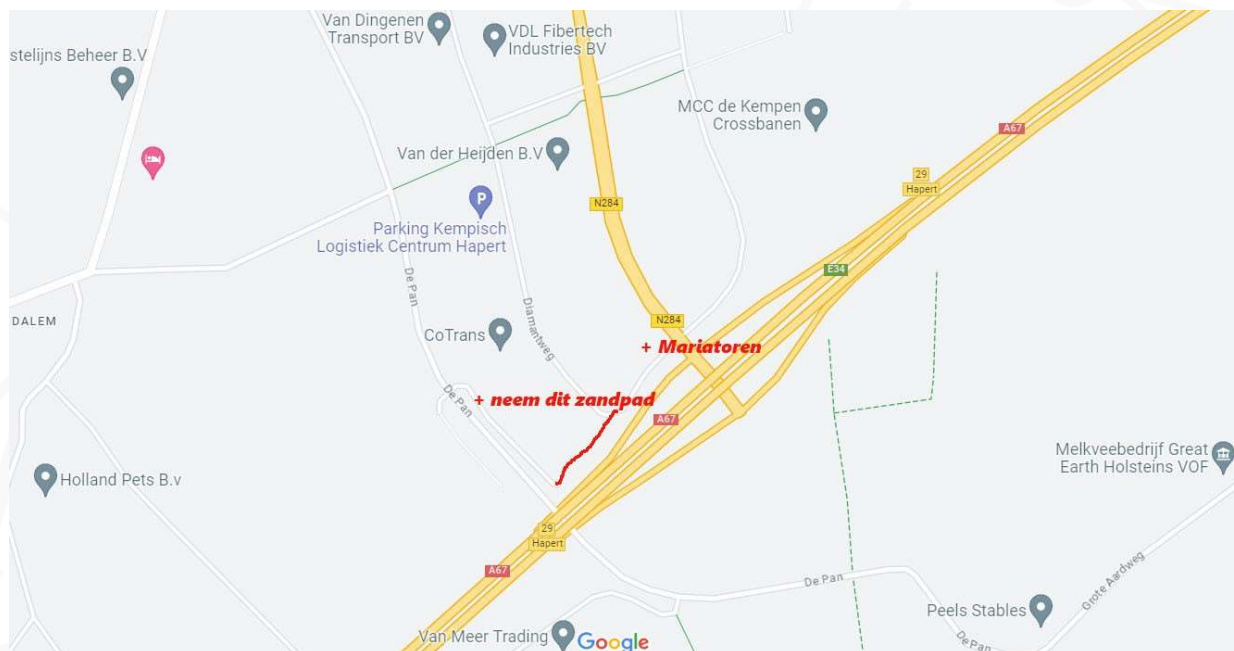

Op vrijdag 16 Juni werd in Hapert de Mariatoren geopend, de nieuwe uitzichttoren van Schipvast langs de A67. De genodigden waren getuige van de inzegening door de pastoor. Na toespraken van wethouder Fons d'Haens en Martien Schippers werd door hen, samen met de broers Schippers, een lint doorgeknipt en was de toren officieel geopend.

De toren ligt aan de A67 ter hoogte van de afslag naar Hapert. U kunt hem niet missen. Hij is voorzien van lichtreclames en biedt uitzicht over het Kempisch Bedrijvenpark en de Cartierheide. Eerder al kon u lezen dat ook wij een (hele) bescheiden bijdrage hebben geleverd aan de totstandkoming ervan. Op hun weg naar boven treffen bezoekers een achttal lessenaars aan met daarop interessante lokaalhistorische informatie. De thema's op de lessenaars gaan we regelmatig verversen.

Een bezoek aan de toren is niet kosteloos. De entree bedraagt 1 euro. Een deel daarvan komt ten goede aan Pladella Villa.

U kunt de Mariatoren bereiken via Dalem (De Pan). Er is parkeergelegenheid maar de toren is ook met de fiets goed te bereiken.

Heemkundekring Pladella Villa

Bibliotheek

De vernieuwing van onze bibliotheek vordert gestaag. Van ruim vijfhonderd boeken zijn de voorkanten gescand. Ze staan op alfabet in de boekenkasten en zijn voor iedereen in te zien. We hebben de titels in een paar categorieën onderverdeeld: 'Algemeen', 'Archeologie', 'Religie', 'Genealogie' en 'Oorlog'. Het is de bedoeling dat alle boeken, met een afbeelding van de voorkant en een korte beschrijving van de inhoud op onze website komen. Hier wordt hard aan gewerkt. Heb jij zin om daarbij te helpen? Laat het ons weten: info@pladellavilla.nl. We kunnen je hulp goed gebruiken en je bent van harte welkom!

Onze aanwinsten melden we voortaan in onze nieuwsbrief. We geven een korte beschrijving en zullen nu en dan ook boeken bespreken.

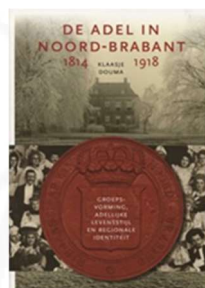
Nieuw binnen zijn:

100 jaar emigratie door Fien Volders

Een boek over de emigratie begin 20^e eeuw van enkele leden van de familie Lemmens (Hapert, Bladel) naar Amerika. Ook beschrijft Fien Volders het leven in Noord-Brabant in die tijd en bespreekt zij emigratie in de 19^e en 20^e eeuw in het algemeen.

De adel in Noord-Brabant 1814-1918 door Klaasje Douma

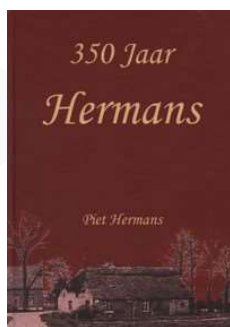

Klaasje Douma gaf onlangs een lezing in de Heemkamer van Pladella Villa over het ontstaan van de nieuwe adel. Met de benoeming van de eerste leden van de ridderschap op 28 augustus 1814 deed de regionale adel opnieuw zijn intrede in Noord-Brabant. Klaasje Douma onderzocht in hoeverre deze in de loop van de negentiende eeuw groeiende groep families en personen een herkenbare regionale groepsidentiteit ontwikkelde. Ze doet dit door eerst een groepsportret van de Brabantse adel te schetsen en vervolgens de groepsvorming in het kader van familienetwerken en sociale omgang.

Heemkundekring Pladella Villa

Daarna beschrijft ze de Brabantse edelman als politicus en bestuurder en als landedelman. Tot slot neemt ze de adellijke vereniging bij uitstek, de ridderschap, onder de loep, waarbij deze wordt vergeleken met andere provinciale ridderschappen en brengt ze de Brabantse edellieden voor het voetlicht, die gedurende een zekere periode beschouwd kunnen worden als de vaandeldragers van de Brabantse cultuur en identiteit. Zij schonk het boek aan Pladella Villa aansluitend aan haar lezing.

350 Jaar Hermans door Piet Hermans

In dit boek beschrijft Piet Hermans de geschiedenis en genealogie van zijn voorouders. Die geschiedenis begint in Postel en leidt de lezer via Bergeijk en de Weebosch naar Hapert. Behalve aan de familiegeschiedenis wordt er aandacht besteed aan het leven in de 17e en 18e eeuw in deze regio. De familie Hermans drukte een stempel op het leven in Hapert en Bladel door bestuurlijke en industriële activiteiten van de familie. Boerenleenbank, Woningbouwvereniging, de plaatselijke afdeling van de NCB, St-Isidorus, sigarenfabrieken (Hemazon, Graaf Tilly) en meer ontstonden mede door toedoen van leden van de familie Hermans.

Vroeger in Bladel, Jet Rooijackers vertelt door Melanie Auer

Melanie schreef dit boek ter ere van de 90e verjaardag van haar schoonmoeder. Het was bedoeld voor haar familie en is niet te koop. Wij ontvingen een exemplaar voor onze bibliotheek. Het boek staat vol verhalen en foto's over het Bladel van vroeger.

Heemkundekring Pladella Villa

Moord en doodslag

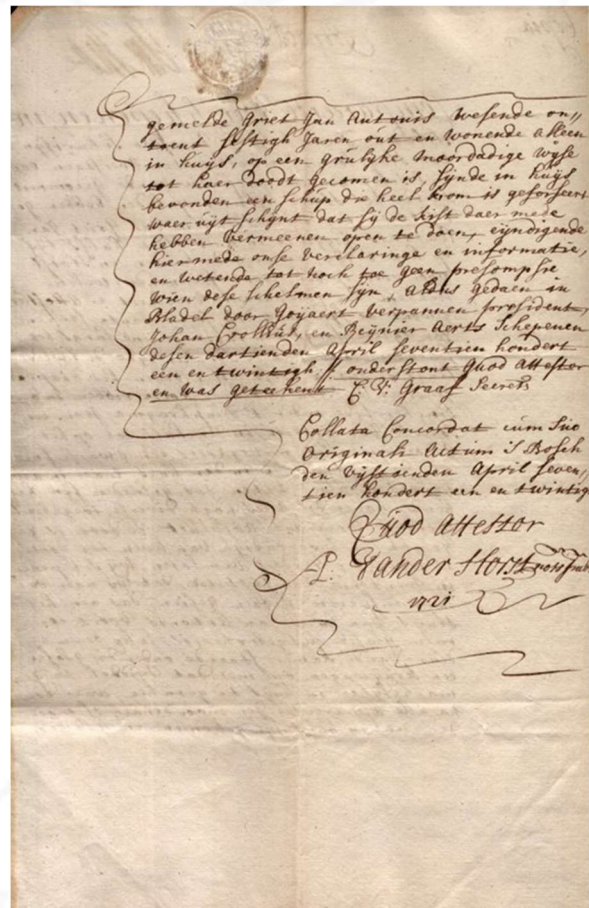
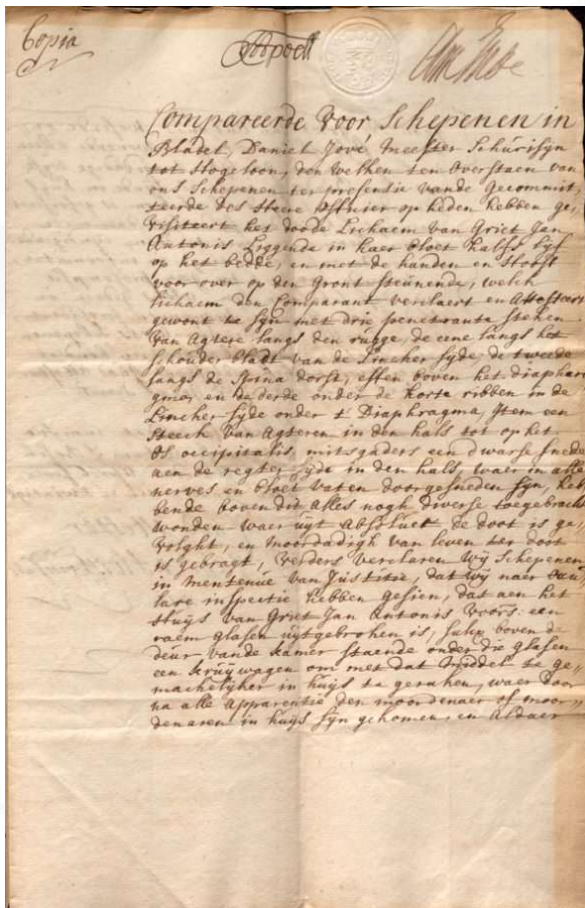
De moord op **Miet van Bommel** in 1992 hield de gemoederen in Bladel en omstreken lange tijd bezig. Helaas is de moord tot op heden niet opgelost.

Moord is van alle tijden, ook in Bladel. In het jaar 1721 werd de Bladelse **Griet Jan Anthonis** op gruwelijke wijze vermoord. Chirurgijn Daniel Jové doet de lijkschouwing en schrijft een uitgebreid rapport voor de schepenen van Bladel. U leest het hieronder. Maar pas op!: mensen met een afkeer van geweld en bloederigheid dienen we de lectuur ten strengste te ontraden!

Compareerde voor de schepenen in Bladel, Daniel Jové, meester schurisijn (chirurgijn) tot Hoogeloon, denwelken ten overstaen van ons schepenen, ter presentie van de gecommiteerde des Heere officier op heden hebben gevisiteert het doode lichaem van **Griet Jan Anthonis**, liggende in haar bloet halfs lijf op het bedde, en met de handen en hoofd voorover op den gront steunende, welck lichaem den comparant verclaert en attesteert gewont te sijn met drie penetrante steken van agtere langs den rugge, de eene langs het schouderbladt van de lincker sijde, de tweede langs de spina dorsi (ruggenwervel) effen boven het diaphragma (middenrif) en de derde onder de korte ribben in de linkersijde onder 't diaphragma, item een steeck van agteren in den hals tot op het os occipitalis (achterhoofdbeen), mitsgaders (benevens) een dwarse snede aen de regten sijde in den hals, waerin alle nerves (zenuwen) en bloetvaten doorgesneden sijn, hebbende boven dit alles nogh diverse toegebrachte wonden waar uijt absoluet de dood is gevolght, en moordadight van leven ter doot is gebracht. Verders verclaren wij schepenen in mentenue (handhaving) van justitie, dat wij naer oculare inspectie (eigen onderzoek) hebben gesien, dat aen het huijs van Griet Jan Anthonis voorschreven een raemglasen uijtgebroken is, sulcx boven de deur van de kamer staende onder die glasen een kruiwagen om met dat middel te gemakelijker in huijs te geraken, waardoor na alle apparentie (waarschijnlijkheid) den moordenaar of moordenaren in huijs sijn gekomen en aldaer gemelde Griet Jan Anthonis wesende ontrent sestigh jaren out en wonende alleen in huijs, op een grulijke moordadige wijze tot haer dootd gecomen is, sijnde in huijs bevonden een schup die heel krom is geforseert waer uijt schijnt dat sij de kist daer mede hebben vermeenen open te doen, eijndigende hiermede onse verclaringe en informatie, en wetende tot noch toe geen presompsie (aanname) wien dese schelmen sijn. Aldus gedaen in Bladel door Goijaer Verpannen president, Johan Crolius en Reijnier Aerts Schepenen desen dertienden april seventien hondert een en twintigh

Heemkundekring Pladella Villa

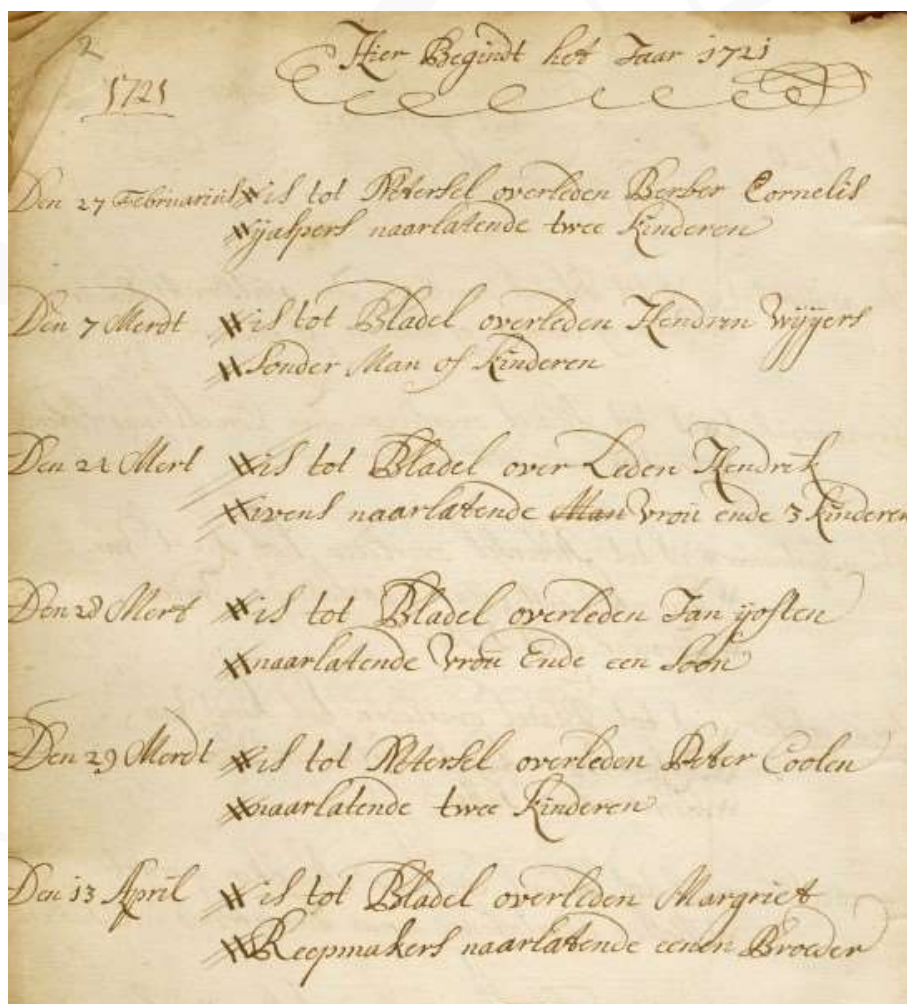
Over het motief van de moord wordt weinig gezegd, behalve dan dat er geprobeerd is met een schop (schup) een kist open te maken. Zou het roofmoord zijn geweest? Of er ooit iemand gestraft is voor deze brute moord is niet bekend.

Het rapport van de Daniël Jové is te vinden op de website van het BHIC. Ga in de menubalk naar 'Archieven' en vervolgens naar 'Personen Raad van Brabant'. Zoek uitgebreid naar de achternaam 'Anthonis' en de voornamen 'Griet Jan'.

Heemkundekring Pladella Villa

Voor stamboomonderzoekers: in de DTB-boeken van Bladel staat op 13 april 1721 de dood van **Margriet Reepmakers** genoteerd. Waarschijnlijk gaat het over dezelfde persoon, Jan en Anthonis zijn dan patroniemen, de werkelijke achternaam zou dan Reepmakers zijn (Reepmaker is touwslager).

Heemkundekring Pladella Villa

Arlenius van Aarle-Rixtel

In Aarle-Rixtel wordt op 14 oktober aanstaande een zogenaamde **Arleniusdag** gehouden, een cultuurhistorische dag die in het teken staat van het leven en werk van **Arnoud van Eijndhouts** (1510-1574), zich noemende **Arlenius**, alsook van de eeuw waarin hij leefde.

Arlenius was de bibliothecaris van de Venetiaanse diplomaat Hurtado de Mendoza, die er een fameuze bibliotheek op nahield. In zijn eigen tijd bewerkte Arlenius boeken uit de klassieke oudheid en stelde hij een invloedrijk Grieks-Latijns woordenboek samen (1546). Later zou hij zich als drukker vestigen in Florence.

De organisatoren reisden onlangs naar Florence om er Arlenius' woordenboek aan te schaffen (900 euro) en te schenken aan de plaatselijke heemkundekring.

Wat is er te doen die dag? In café-zaal 'Bij Van Dijk' treden meerdere sprekers aan, zijn er interviews, workshops en een rondleiding langs de plaatsen die ook Arlenius gekend moet hebben. Verder zijn er muziekoptredens en is er een uitgebreid Italiaans buffet. Arlenius' woordenboek is de hele dag te bewonderen. De Arleniusdag wordt gepresenteerd door **Wim Daniëls**, die de initiatiefnemer is geweest van de aanschaf van het boek uit 1546. Het precieze programma van de Arleniusdag wordt in augustus bekendgemaakt. Wilt u erbij zijn, schrijft u zich dan nu alvast in. Dat kan via arlenius@wimdaniels.nl. Eventuele vragen kunt u ook stellen via het genoemde mailadres. De kosten bedragen 60 euro.